

ТИМЧАСОВІ ВІЙСЬКОВІ КООЛІЦІЇ: ЗАСАДИ ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ

ОоСоБодрук

Процеси формування коаліцій у військово-політичній сфері наприкінці ХХ та на початку ХХІ століття істотно відрізняються від тих, що мали місце у попередній період розвитку світової цивілізації.

В історичній ретроспективі формування тимчасових союзів супроводжувалося боротьбою національних держав, багатонаціональних імперій за території, сфери впливу або колонії. Всі ці союзи створювалися переважно за певних умов, а саме:

— існувала держава або кілька держав, які домінували у певному регіоні, навколо них відбувалося об'єднання інших учасників коаліцій;

— тимчасово збігалися інтереси;

— взаємодія країн обмежувалася питаннями оборони (або збройного нападу). Тобто військові питання мали визначальний пріоритет;

— нестійкий характер коаліцій та союзів призводив до постійної ротації її членів, якщо ситуація під час війни істотно змінювалася;

— військові союзи мали обмежений і тимчасовий характер. До Першої світової війни вони не ставили за мету війну на тотальне знищення одне одного і обмежувалися територіальними або іншими поступками з боку сторони, яка програла.

Тимчасові військові альянси не є чимось новим у світовій історії. Так, «Союз Чотирьох», до складу якого входили Англія, Австрія, Прусія та Росія і який врешті-решт призвів до поразки Наполеона Бонапарта (1815 р.), в умовах класичної політики балансу сил був, по суті, першою спробою підтримання регіональної стабільності. Він передбачав координацію дій між великими державами та інши-

ми суб'єктами міжнародних відносин і розглядав застосування збройної сили як законний спосіб розв'язання суперечок між державами.

Внаслідок франко-німецької війни 1870—1871 рр. на міжнародній арені з'явився новий представник — Об'єднана німецька імперія, яка завдяки швидкому зростанню економічного та військового потенціалу внесла істотні корективи у розподіл сил в Європі і значно послабила традиційну систему балансу сил. Нові реалії змусили провідні країни світу об'єднуватися у протилежні угруповання (військово-політичні блоки) як, наприклад, Союз трьох імператорів (1872 р.), Австро-німецький подвійний союз (1879 р.), Потрійний союз (1882 р.), Франко-російський союз (1893 р.), англо-французька угода (1904 р.), англо-російська угода (1907 р.), Антанта (1907 р.) та інші.

Цей період демонструє створення військовополітичних союзів одних великих держав проти інших. Переважно вони мали тимчасовий характер і їх учасників не був постійний.

Військові союзи на якийсь час стабілізували обстановку усередині сфери їхнього функціонування і поза нею. На початку ХХ століття найбільш значущими на політичній карті Європи були Антанта і Потрійний союз; у 30—40-і роки — фашистська й антифашистська коаліції; за чотири останні десятиліття — Організація

Бодрук Олег Сергійович — доктор політичних наук, завідувач відділу Національного інституту проблем міжнародної безпеки

Варшавського договору (ОВД) і НАТО. У двох перших випадках військові союзи розпалися в результаті світових воєн, в останньому — ОВД припинила своє існування внаслідок кризи сві-

тової соціалістичної системи і втрати стабілізуючого її образу спільного ворога.

Розпад імперій і коаліцій, як результат воєн і революцій, супроводжувався перегрупованням сил, перерозподілом територій усередині Європи, колоніальних володінь і сфер впливу за її межами, що закріплювалося, звичайно, системою договорів (Віденський конгрес, Версальська система договорів, Потсдамські угоди). Так було після розгрому Французької імперії внаслідок наполеонівських війн, розпаду Австро-Угорської імперії та у результаті Першої світової війни, падіння імперії Гітлера після Другої світової війни.

Внаслідок цих подій створювалася хитка рівновага й удаваний європейський порядок. Насправді мирні договори призводили до нових ускладнень, хоча процес розпаду імперій і союзів супроводжувався в окремих випадках на певних етнічних територіях рухом до об'єднання. Так, на руїнах імперії Наполеона утворився Священний союз, від колишньої Австро-Угорщини виокремилися федерація Чехії та Словаччини, Югославська федерація та інші.

Упродовж першої половини ХХ століття Європа була відносно автономним континентом. Після Другої світової війни в результаті науково-технічної революції і надзвичайного розвитку системи комунікацій стратегічна автономність Європи зникла. Континент перетворився на периферію глобального ядерного протистояння. Навіть можливість локальної війни мала загрозу глобального характеру через можливість переростання у світову ядерну катастрофу.

Це усвідомили керівники кожної зі сторін у ядерному протистоянні. Якщо в період з 1945 р. до 1975 р. у Європі такі конфлікти були поодинокі, то з 1975 р. по 1985 р. їх не було взагалі.

Т ким чином мейсцькові ко ліції з умов дії пр диційної системи б л нсу сил створов ли суверенні держ вим які деторе визн в ли пр во інших кр ін н суверенітєтптериторін льну цілісність т недотурк нність кордонівм денф ктє — пр во інших ин с мперед впливових держ вї з стєсув ти силу проти будьякої кр їни світу

Поділ світу на дві протилежні системи після Першої світової війни докорінно змінив ситуацію на міжнародній арені. Силове протистояння охопило не окремі країни або військові альянси, які мали однаковий економічний устрій, а поступово перетворилося на боротьбу двох систем, що до початку Другої світової війни уособлювалася в економічному і політичному протистоянні СРСР і провідних ка-

піталістичних держав світу. Після Другої світової війни з утворенням соціалістичного табору силове протистояння набуло рис системного протистояння. Загроза військового нападу з боку колишнього Радянського Союзу, яка спонукала країни Заходу об'єднатися під дахом НАТО, стала чинником їхньої єдності та спричинила нарощування сили західного альянсу, який з роками перетворився на найпотужнішу в світі військову силу.

Нині країни НАТО мають у планетарному балансі 12% населення, 40% звичайних та 45% ядерних озброєнь, 56% усіх витрат на озброєння та 90% витрат на військові дослідження та розробки. Таким чином, тенденція до поступової втрати силових важелів на рівні національних держав на регіональному та глобальному рівнях призвела до створення потужного механізму сили у вигляді Північноатлантичного союзу.

У період біполярного протистояння навколо двох головних центрів сили СРСР та США об'єднувались інші держави (за винятком нейтральних країн та країн, що входили до руху неприєднання). Найпотужнішими організаційними формами таких коаліцій та союзів стали Організація Варшавського договору та НАТО. На регіональному рівні були створені СЕАТО, АНЗЮС СЕНТО та інші. Провідні країни світу завдяки чіткому розподілу сил та довготривалій боротьбі військових коаліцій в умовах біполярного протистояння мали можливість визначати умови співіснування, яких не завжди дотримувалися учасники, але це давало змогу також підтримувати міжнародну стабільність, передбачати наступні кроки потенційних супротивників здійснювати жорсткий контроль над союзниками та переносити силове протистояння на територію третіх країн, які, як правило, належали до слаборозвинутих держав світу.

Нез перечне лідерство США т Р дяньського Союзу і без льтєрн тивність для інших кр н ін щодо членств у тій чи тій військовій ко н ліції тпоряд з вищєз зн ченимий — ткож х р ктєрні риси льянсів в епоху біполярного протистоянню

Зникнення біполярного протистояння внаслідок розпаду ОВД та колишнього Радянського Союзу посилило сподівання щодо безпечнішого і прогнозованішого світу, яким, на жаль, не довелося справдитися.

Розвиток глобалізаційних процесів призвів до фактичного поділу світу на зони стабільності й нестабільності. В останні 15 років до зон нестабільності потрапила більшість країн світу, що перебувають на нижчому щаблі економіч-

ного та соціального розвитку, які мають значні проблеми й суперечності з сусідами. Свою зовнішню політику на регіональному рівні вони у певних умовах будують за класичною схемою силового балансу. Так, за період 1946—1989 рр. у країнах, що розвиваються, сталося більше однієї третини всіх конфліктів. У 1990—2003 рр. понад половину країн і територій, де мали місце насильницькі конфлікти, входили до групи країн з низьким доходом. За останні півтора десятиліття майже 40% усіх світових конфліктів відбулося в Африці, включаючи найкривавіші [2].

На Балканах і в деяких районах колишнього Радянського Союзу розпад комуністичних режимів спричинив спалахи давніх етнічних і релігійних конфліктів. Деякі уряди і політичні рухи країн Африки через особисту, кланову та етнічну ненависть проводять варварські кампанії у масштабах, що раніше майже не зустрічалися. Ці конфлікти супроводжують переміщення великої кількості цивільних осіб, які змушені залишати свої країни, вони створюють загрозу дестабілізації цілих регіонів і вимагають великомасштабної міжнародної гуманітарної допомоги.

Сучасний стратегічний ландшафт

У попередні періоди історії саме Європа провокувала більшість збройних конфліктів, а провідні європейські країни визначали умови створення та головні цілі військово-політичних союзів. Ретроспективний аналіз європейських відносин дає підставу для висновку про такі стійкі тенденції:

— європейська система безпеки впродовж ХХ століття еволюціонувала від автономії до інтеграції з загальносвітовою системою;

— для європейських міждержавних відносин доядерного століття був характерний такий цикл: зростання напруженості — війна — врегулювання — стабілізація відносин — нова напруженість. Найчастіше цикл не перевищував 20 років;

— циклічність було порушено з початком ядерного століття. 60 років Європа жила без воєн, хоча напруженість у відносинах між державами Сходу і Заходу до розпаду СРСР зберігалася весь цей період. При цьому біполярна система конфронтації забезпечувала відносну рівновагу сил і стабільність у європейських справах, хоча суб'єкти системи не почувалися в безпеці.

Глобалізаційні процеси та істотна зміна спектра загроз в умовах тимчасового існування однополярного світу, домінування США у

військовій могутності призвели до зміни мотивів створення, принципів діяльності і головних цілей коаліцій.

На початку 90-х років коаліції почали створюватись, зазвичай, з ініціативи впливових структур безпеки (наприклад, ООН чи НАТО) або з ініціативи США, які перебрали на себе питання міжнародної легітимізації силових дій. Упереджувальне застосування такими коаліціями сили та можливість силових дій без санкції з боку Ради безпеки ООН — ще одна характерна їхня риса.

В умовах глобалізованого суспільства та наявності одного незаперечного лідера у військово-політичній сфері принципи створення, завдання, характер взаємодії між членами коаліцій значною мірою залежать від ставлення до них США та певної реакції на загрози і виклики безпеки з боку провідних країн світу.

Остання редакція стратегії національної безпеки США, яка була офіційно оприлюднена 16 березня 2006 року, наголошує на необхідності створення тимчасових міжнародних альянсів (військових коаліцій) для досягнення зовнішньополітичних цілей Сполучених Штатів Америки.

Найхарактернішим прикладом формування військово-політичної коаліції в умовах ХХІ століття є створення коаліції для проведення воєнної операції в Іраку. Її ініціатором виступили США після того, як їхні союзники по НАТО заблокували рішення щодо участі Північноатлантичного альянсу в бойових діях в Іраку.

Проте США розпочали війну в Іраку, проігнорувавши протести світової громадськості й деяких своїх союзників по НАТО та антитеористичної коаліції. Події початку ХХІ століття продемонстрували значні розбіжності між членами такого могутнього оборонного союзу, яким є НАТО, у питаннях участі його членів у конкретних військових операціях. Такі провідні країни Європи, як Франція, Німеччина, Бельгія, відмовилися підтримати силові дії США та Британії в Іраку виходячи, насамперед, з побоювань, що США прагнуть перетворити Північноатлантичний альянс на інструмент свого глобального домінування в ключових регіонах планети. Навіть Туреччина, яка завжди йшла у фарватері американської зовнішньої політики, зважаючи на можливі негативні наслідки загострення курдської проблеми, не підтримала дій свого заокеанського партнера. Європа, на відміну від Сполучених Штатів Америки, була налаштована на пошук компромісів, ведення

переговорів та використання механізмів ООН для впливу на Саддама Хусейна. Більшість європейських аналітиків не були упевнені у тому, що Ірак порушує рішення Ради Безпеки ООН і таємно розробляє свою ядерну програму.

Найрізкіше засудило початок воєнної операції в Іраку керівництво КНР, яке звинуватило США в порушенні міжнародних норм і зажадало, щоб Вашингтон припинив воєнні дії в найкоротший термін — поки бомбардування не переросли на масштабний військовий конфлікт. Українське ставлення до дій США на Близькому Сході висловили РФ, Індонезія, Малайзія й, навіть, ворогуючий з Іраком — Іран. Суть більшості заяв полягала у тому, що США продемонстрували неповагу до міжнародного права і що початок воєнних дій може спричинити розпад ООН. «Тепер світ вільний для будь-яких дій, — заявив прем'єр-міністр Малайзії Махатхір Мохаммад. — Можна нападати на будь-яку націю. Такий приклад подали США».

Сполучені Штати Америки були змушені шукати нові форми легітимізації своєї силової зовнішньої політики. Незважаючи на військову можливість ведення одноосібних військових дій, США вдалися до формування військової коаліції за новим принципом: «тих, хто може і хоче», з метою створення «команди підтримки» та легітимізації застосування сили проти суверенної держави.

Кількісний склад сучасних коаліцій та персональна участь у них національних держав залежить від розвитку подій під час застосування сили. Досить часто участь країн у новоутворених коаліціях декларативна (на рівні політичних заяв або незначної кількості військових підрозділів). Чисельність коаліції змінюється, виходячи з внутрішніх проблем національних держав, або, як це мало місце з Іспанією, під тиском загрози широкомасштабних терористичних актів.

На початку воєнної операції в Іраку (у березні 2003 року) Сполученим Штатам Америки вдалося залучити до складу Коаліційних сил 30 країн світу. До жовтня 2004 року коаліція вже налічувала 33 держави.

Станом на жовтень 2004 року, в Іраку проходило службу 138 тис. американських військовослужбовців (з них 55 тис. — резервісти або національні гвардійці). В Іраку нині перебуває кожен третій солдат сухопутних військ США.

Окрім американських військовослужбовців, до Іраку було відправлено також понад

25 тис. військовослужбовців з 32 країн. Найбільші за чисельністю контингенти надали:

Великобританія — понад 8300 військовослужбовців;

Південна Корея — 2800 військовослужбовців;

Італія — 2700 військовослужбовців, поліція та інженерні війська;

Польща — 2300 військовослужбовців;

Україна — 1589 військовослужбовців;

Нідерланди — 1300 військовослужбовців, команда логістиків, військової поліції та 200 військових інженерів. Нідерланди також розгорнули в Іраку польовий шпиталь;

Японія — 1100 військовослужбовців, яких направили на відбудову країни;

Австралія — 800 військовослужбовців.

Невоєнну допомогу силам коаліції в Іраку надавали Кувейт і Катар. Порти Ефіопії та Еритреї приймали кораблі коаліції. Туреччина надала свій повітряний простір.

Політичну підтримку США надавали: Ангولا, Тонго, Коста-Рика, Колумбія, Ісландія, Маршаллові Острови, Мікронезія, Нікарагуа, Палау, Панама, Руанда, Сінгапур, Соломонові Острови, Уганда й Узбекистан.

Але під час воєнної кампанії в Іраку зменшувалася не тільки кількість країн, які надавали свої контингенти, а й їхня чисельність (станом на початок березня 2005 року, до складу військ коаліції в Іраку входили солдати й офіцери 24 держав світу).

У період 2004—2005 років з Іраку з різних причин було відкликано підрозділи Іспанії — (1300 осіб), Таїланду (423), Гондурасу (370), Домініканської Республіки (302), Угорщини (300), Сінгапуру (160), Норвегії (150; залишилося близько 15 офіцерів), Нікарагуа (115), Португалії (127), Нової Зеландії (60), Філіппін (51), Королівство Тонго (44). Підрозділи Нідерландів у березні 2005 р. припинили виконувати бойові завдання в Іраку (1,4 тис. військовослужбовців). Італія у вересні 2005 р. почала виводити з Іраку свій контингент, чисельність якого становила 3000 осіб. Це четвертий за кількістю контингент після американського, британського і південнокорейського. Італія мала завершити процес виведення військ у грудні 2006 року.

На березень 2006 р. військовий контингент США в Іраку налічував близько 135 тис. осіб,

за офіційними даними Пентагону, до травня 2006 року в країні загинуло понад 2400 американців. Близько 17000 було поранено, з яких 8 тис. залишилися інвалідами. Майже 300 осіб за час кампанії втратили союзники США по військовій коаліції.

Війна в Іраку позначилася і на стані американських ЗС. З початку війни зі ЗС США дезертирувало понад 8 тисяч військовослужбовців. Зменшилася кількість бажаючих служити в національних ЗС, через що в 2005 р. план набору до ЗС США не було виконано на 13 тис. осіб, незважаючи на те, що під час підписання контракту першого разу доброволець отримує одноразову допомогу в розмірі 10 тисяч дол. США, а за його поновлення — 15 тисяч. Значні збитки і бойової техніки: танки, БМП і БТР — понад 2 тис. одиниць, вертольоти, літаки і безпілотні літальні апарати — близько 200 одиниць.

Особливо стурбовані армійські психологи. Так, головний військовий психіатр Е. Рітчі вважає, що алкоголізм і наркоманія серед американського військового контингенту набули загрозливого масштабу.

Окрім того, іракська кампанія сприяла активізації корупції, що руйнує економіку США. Спеціально створена комісія Конгресу з моніторингу витрат, виділених для Іраку, виявила величезні, навіть за американськими масштабами, розкрадання бюджетних коштів. Не дивно, що дані опитувань серед американських військовослужбовців, дислокованих в Іраку, показують: 2/3 із них виступають за виведення військ упродовж року, а 1/3 — за негайне виведення.

Дослідна служба Конгресу США поширила доповідь про витрати на війну в Іраку. За її оцінками, війна вже стала американським платником податків у 320 млрд доларів. Додатково на цю мету буде витрачено ще не менш як 371 млрд дол., а непрямі втрати економіки США від зростання ціни на вуглеводневу сировину становитимуть понад 3 трлн доларів. Близько 2,5 трлн. дол. витратили європейські країни.

У листопаді 2005 року Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію щодо продовження на рік мандата Багатонаціональних сил в Іраку під командуванням США. У резолюції визначено перспективу прийняття іракськими силами безпеки всієї відповідальності за підтримання безпеки й стабільності в країні, що дасть змогу завершити мандат Багатонаціональних сил та повністю їх вивести з Іраку. У грудні 2004 р. уряд Польщі прийняв рішення до середини лютого 2005 року скоротити

чисельність свого військового контингенту в Іраку до 1700 осіб. Наприкінці 2005 року уряд Польщі вирішив продовжити термін перебування свого військового контингенту в Іраку до кінця 2006 року. У березні 2006 року чисельність польського контингенту в Іраку скоротилася до 900 осіб.

2005 року було виведено військовий контингент Болгарії (380 військовослужбовців).

Нині військовий контингент Великобританії налічує близько 8 тис. військовослужбовців. До кінця 2006 року Британія мала вивести значну частину військового контингенту, а повне виведення заплановано здійснити до літа 2008 року. Проте оборонне відомство Великобританії несподівано змінило свою позицію і заявило про план раптового виведення британського контингенту з Іраку. За його даними, у результаті операції (в стилі евакуації військ у 1940 році з Дюнкерка під час Другої світової війни) британські військовослужбовці можуть повернутися додому набагато раніше, ніж очікувалося. До розробки плану Лондон, як відзначає «Санді експрес», підштовхнули політичні події в США, які неминуче впливатимуть на прийняття рішень у Великобританії.

2006 року мали вивести підрозділ ЗС Австралії (570 осіб). Після виведення англійців та австралійців мають виїхати й дислоковані поряд 600 японських військовослужбовців.

Україна також залучилася до тимчасової військової коаліції. Відповідно до Указу Президента України «Про направлення миротворчого контингенту для участі України в міжнародній миротворчій операції в Республіці Ірак», Закону України від 5 червня 2003 року № 897-IV «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях» і відповідно до директив Міністра оборони України було сформовано український миротворчий контингент в Іраку.

При цьому на різних етапах чисельність українського контингенту змінювалася: було 1656, 1650, 1589 та 864 військовослужбовця. Всього в Іраку було проведено чотири ротації (через кожні 6 місяців) українського контингенту. Під час перебування українського контингенту в Іраку Міністерство оборони України постійно шукало оптимальну структуру і чисельність контингенту, оперативність командування, спрямованість бойової підготовки. Це позначилося на штатному розкладі українського контингенту (спочатку три батальйони й 1722 особи, потім — тільки два батальйони й 1470 осіб). Було проведено зміну штатної структури 7-ї бригади, збіль-

шено підрозділи медичного та ремонтного забезпечення. Треба зазначити, що українська зона відповідальності для місцевих партизанів збройного опору залишалася місцем допоміжних операцій.

3 грудня 2004 р. Верховна Рада України прийняла Постанову про відкликання українського миротворчого контингенту з Іраку. У зв'язку з цим 81-ша окрема тактична група виконувала завдання в Іраку до 20 грудня 2005 року. У період з 20 по 29 грудня військовослужбовців та техніку було виведено з Іраку. З 2006 року в Іраку працює український військовий персонал (50 військовослужбовців, Указ Президента України «Про направлення миротворчого персоналу України до Республіки Ірак» від 30 листопада 2005 р. № 1675/2005).

До складу миротворчого персоналу увійшло 30 офіцерів МО, 10 — представників Державної прикордонної служби та 10 офіцерів МВС України. Головне завдання українського військового персоналу — надання консульської та технічної допомоги місцевій владі і силовим структурам провінції Васіт. Ротація персоналу передбачається через кожні шість місяців.

Теоретично всі іноземні війська мають залишити Ірак після розробки іракської конституції та формування уряду, який перебере на себе контроль ситуації в країні. Для цього США, за даними Пентагону, підготували близько 140 тисяч місцевих військових і поліцейських, з яких близько 57 тисяч — військовослужбовці МО. Однак ситуація в країні постійно погіршується, місцеві органи не спроможні контролювати дії незаконних збройних формувань на тлі безпрецеденого збільшення терористичних атак на військові підрозділи коаліції та цивільне населення.

Таким чином, США не вдалося взяти під контроль територію країни та подолати збройний опір військових опозиційних угруповань. Саме тому Президент США неодноразово заявляв про необхідність продовження терміну перебування ЗС США в Іраку й після 2006 року. При цьому контингенти інших країн у складі Коаліційних військ можуть залишити Ірак ще до завершення перехідного періоду.

Станом на кінець лютого 2005 року, в Іраку перебували підрозділи ЗС країн СНД.

Нині перебувають 300 солдатів і офіцерів 11-ї бригади міноборони *Грузії*. Найближчим часом в Іраку до них приєднаються ще 550 грузинських військовослужбовців, до функцій

яких входить забезпечення безпеки офісу ООН у Багдаді.

Перша група *молдавськи*. військовослужбовців у складі 42 осіб перебувала в Іраку з вересня 2003 року по березень 2004 року, друга група контрактників з 12 осіб — з липня 2004 року по лютий 2005 року, третя група з 11 осіб — з 13 січня по 13 липня 2006 р.

Рішення про направлення до Іраку групи військових було прийнято з урахуванням закону про участь Молдови у міжнародних воєнних операціях з підтримання миру, а також програми НАТО «Партнерство заради миру». 24 липня 2006 року чергову групу з 11 військовослужбовців відправили до Іраку. Військовослужбовці Національної армії Республіки Молдова візьмуть участь у міжнародній постконфліктній операції на прохання влади США.

Із серпня 2003 р. в Іраку постійно перебувають близько 150 військовослужбовців з *Азербайджану*.

Представники *Вірменії* служать в Іраку у складі польської миротворчої дивізії. За витрати з дислокації, тилового, комунікаційного, технічного й медичного забезпечення вірменського гуманітарного контингенту відповідає уряд США. Вірменія не ставить перед собою військових завдань, обмежуючись лише гуманітарною складовою миротворчої місії в Іраку. Із січня 2005 р. в країні перебували: командир контингенту, представник у складі польської дивізії, командир взводу, 30 водіїв, 10 саперів і 3 лікарі (кардіолог, терапевт і психіатр). В січні 2006 року до Іраку відправлено третю зміну вірменських миротворців, до складу яких входило 46 осіб. Четверта зміна вірменських миротворців в Іраку відбулася 23 липня 2006 року.

Саперний підрозділ (27 осіб) було направлено до Іраку восени 2003 р. з *Каза. стану*. Питання про участь військових різних країн світу в операції в Іраку постійно розглядають у законодавчих та виконавчих органах влади.

Починаючи з 2003 року, в Іраку пройшли службу понад 600 солдатів з *Монголії*. Проте у липні 2006 року на засіданні Комітету національної безпеки розглядалося питання щодо виведення монгольських військових з Іраку, зважаючи на те, що, на думку монгольської влади, і досі не вирішено питання страхування життя солдатів. Окрім того, Монголія не отримала мандата ООН на участь у воєнних діях, однак монгольських солдатів було відправлено до Іраку у рамках міжнародної програми боротьби з тероризмом.

У серпні 2006 року США звернулися до уряду Монголії з проханням не виводити монгольських військовослужбовців з Іраку. Голова уряду Монголії запевнив, що Монголія й надалі підтримуватиме миротворчу діяльність в Іраку й активно співробітничатиме з США у боротьбі з міжнародним тероризмом. Однак питання стосовно монгольських солдатів, що перебувають у складі миротворчих військ в Іраку, відкрите.

Латвійський контингент в Іраку налічує 120 осіб і перебуває в складі міжнародних сил відповідно до затвердженого до кінця року мандата ООН і рішення сейму Латвії. Крім того, за інформацією МЗС Латвії, республіка зробила внесок у навчання представників судової влади Іраку, відправивши до цієї країни в рамках інтегрованої правової місії Євросоюзу «EUJUST Lex» латвійських фахівців з питань прав людини: вони брали участь у курсах, організованих Данією, з підготовки іракських експертів. У свою чергу, в Латвії на полігоні Адажі в школі саперів навчаються іракські сапери.

Висновки

Створення військових коаліцій є традиційною практикою міжнародних відносин, заснованих на нормах Вестфальської системи міжнародного права. В сучасних умовах США реалізують свою стратегічну мету за допомогою проведення політики з позиції сили, незважаючи на норми і принципи, які закладені в статуті ООН, та рішення Ради Безпеки ООН. Водночас Сполученим Штатам Америки потрібна міжнародна підтримка у вигляді тимчасових військово-політичних коаліцій. Саме у такий спосіб вони можуть легітимізувати застосування сили проти суверенних країн. Хоча США розпочали військову кампанію без санкції Ради Безпеки ООН, вони змушені були звернутися до цієї впливової міжнародної організації для вирішення кола питань постконфліктного врегулювання.

Застосування сили навіть єдиною наддержавою світу потребує міжнародної легітимізації у вигляді створення тимчасових військових коаліцій за принципом: «тих, хто може і хоче». Проте ті, хто щось насправді може у військовому питанні, не завжди готові надавати свої війська, а ті, які хочуть брати участь у військових операціях, можуть небагато.

Більшість країн, які задекларували свою участь у воєнній операції, обмежилися деклараціями про наміри, політичною підтримкою або взяли демонстраційну участь на рівні незначних підрозділів.

Окрім того, в Іраку перебуває 100 військово-службовців, які представляють блок НАТО і переважно виконують не бойові, а спеціалізовані завдання.

Досвід створення тимчасової коаліції під час підготовки і проведення воєнної операції в Іраку свідчить про те, що значна кількість країн-учасників задовго до завершення воєнної кампанії припинили участь у коаліції з різних причин. Отриманий учасниками коаліції політичний, військовий та інший досвід змушує політиків, відповідальних за прийняття політичних рішень щодо подальшої участі підрозділів ЗС країни у воєнних операціях на чолі з США, прискіпливіше аналізувати плюси і мінуси таких рішень. Тенденції свідчать на користь того, що подальша реалізація планів США створювати коаліції з країн, які «хочуть і можуть» брати участь у воєнних операціях, буде скорегована обережнішою політикою колишніх союзників США по коаліції в Іраку. Вірогідно, вони задекларують політичні заяви про підтримання чи братимуть демонстративну участь своїх нечисленних збройних підрозділів у виконанні небойових завдань.

З огляду на загострення ситуації навколо Ірану, посилюється позиція певних політичних кіл США, які наголошують на необхідності застосування силових дій не тільки в Іраку, але й в інших країнах світу. (США у новій редакції Стратегії національної безпеки 2006 р. наголосили на тому, що Іран є найбільшою загрозою національним інтересам і безпеці США, тоді як 2002 р. Іран розглядали лише як одну з проблем міжнародної політики.)

Джерела

1. *Клаузевіц К.* Война. — М., 1943. — Т. 1. — С. 23.
2. *Насильственный конфликт: поставит реальную угрозу в центр внимания // Доклад о развитии человека 2005.* Глава 5. Международное сотрудничество на перепутье: помощь, торговля и безопасность в мире неравенства. / Пер с англ. — М.: Изд-тво «Весь Мир», 2005. — С. 172.